

Prieskum stavu a činnosti technických knižníc a informačných stredísk v Slovenskej republike za rok 2008

PhDr. Ľubica Segešová

Centrum VTI SR, ktoré metodicky pôsobí pre potreby technických knižníc a informačných stredísk (ďalej len TK/IS), získalo a spracovalo štatistické údaje o nich za rok 2008 v súlade s plánom štátnych štatistických zisťovaní Slovenskej republiky vykonávaným Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky.

Z pôvodnej vybranej reprezentatívnej vzorky 336 TK/IS z roku 1989 ostalo po prieskume za rok 2007 a ďalších hláseniach knižníc v priebehu roka 2008 v databáze 42 TK/IS (12,5 %).

Zo 42 TK/IS oslovených CVTI SR bolo 7 zrušených (16,66 %), 5 zakonzervovaných (11,9 %) a 30 fungujúcich (71,42 %).

Rok	Počet TK/IS = počet % z 336	Fungujúce TK/IS = počet % z 336	Stagnujúce TK/IS = počet % z 336	Zrušené TK/IS = počet % z 336
1989	336 = 100 %	336 = 100 %	0	0
2008	42 = 12,5 %	30 = 8,92 %	5 = 1,48 %	7 = 2,08 % (od roku 1989 spolu 301 = 89,58 %)

Po piatykrát – od roku 2004 – pripravilo MK SR okrem printovej aj elektronickú verziu výkazu, oproti predošlým rokom opäť technicky vylepšenú, doplnenú o ďalšie údaje a opatrenú čiarovým kódom. Z 30 fungujúcich TK/IS vyplnilo e-výkaz 25 (83,33 %) a správny medziročný súčet základných údajov uviedlo 15 (50 %), za rok 2007 ich bolo 18 (53 %). Najväčší problém tradične knižniciam robil modul 7 Zamestnanci a hospodárenie, kde sa od roku 2007 novým spôsobom prepočítava prepočítaný stav zamestnancov knižnice v závislosti od týždenného počtu pracovných hodín určených pre služby zamestnancom organizácií. Úplnou novinkou bolo automatické prepočítanie hospodárskych údajov počítačom duálne - v korunách i v eurách.

TK/IS podnikov (firiem), ktoré oznámili svoje zrušenie, alebo ich zrušenie bolo zistené e-mailovým, či telefonickým preverením (7):

1. Elteco, a. s., Žilina (MH SR; KF: 71 k. j.),
2. SARIO, Bratislava (MH SR; KF: 965 k. j.),
3. SEZ Krompachy, a. s., Krompachy (MH SR; KF: 6 112 k. j.),
4. Slovenská agentúra životného prostredia – COHEM, Bratislava (MŽP SR; KF: 6 441 k. j.),
5. Technické sklo, a. s., Bratislava (MH SR; KF: 5 010 k. j.),
6. VUKOV EXTRA, a. s., Prešov (MH SR; KF: 11 807 k. j.),
7. Výskumný ústav spojov, n. o. Zvolen (MDPT SR; KF: 7 438 k. j.).

Poznámka:

Názvy ministerstiev, pod ktoré zrušená knižnica patrila, sú uvádzané v zátvorkách skratkami podľa ich označenia v rámci rokov, v ktorých bola urobená posledná aktualizácia činnosti TK/IS.

KF – knižničný fond,

k. j. – knižničná jednotka.

Zrušením 7 technických knižníc a informačných stredísk vo významných štátnych organizáciách, neziskových organizáciách, ale najmä v akciových spoločnostiach a firmách prišli špeciálne knižnice v tejto sieti opäť o nenahraditeľné knižničné fondy, konkrétne o 37 844 k. j.

Ďalšie knižničné jednotky sú umŕtvené v nasledujúcich zakonzervovaných alebo stagnujúcich TK/IS.

Zakonzervované/stagnujúce TK/IS (5):

1. Elektrokarbon, a. s., Topoľčany,
2. EVPÚ, a. s., Nová Dubnica,
3. INGEO – ighp, spol. s r. o., Žilina,
4. MATADOR-AUTOMOTIVE, a. s., Vrábľa,
5. Výskumný ústav zvaračský – Priemyselný inštitút SR, Bratislava.

Za rok 2008 vykazovali údaje špeciálne TK/IS patriace pod nasledujúce rezorty:

1. **Knižnice bez rezortu (KBR): 5**
 2. **Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR (MDPT SR): 2**
 3. **Ministerstvo hospodárstva SR (MH SR): 15**
 4. **Ministerstvo kultúry SR (MK SR): 1**
 5. **Ministerstvo obrany SR (MO SR): 1**
 6. **Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR): 4**
 7. **Úrad geodézie, kartografie a katastra SR (ÚGKK SR): 1**
 8. **Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR (ÚNMS SR): 1**
-

S P O L U:

30 špeciálnych TK/IS

V 30 vykazujúcich špeciálnych TK/IS v rámci všetkých rezortov funguje:

- 15 samostatných technických knižníc,
- 7 technických knižníc v rámci vyšších útvarov,
- 4 samostatné informačné strediská,
- 4 útvary, ktoré sa označili ako „iné“.

KNIŽNIČNÝ FOND

30 TK/IS vykázalo **knižničný fond 608 173, k. j.**, index **104**.

Knižničný fond tvorili:

- *knihy a zviazané periodiká* – **430 506 k. j. (70,78 % z celkového fondu)**, index **109**,
- *špeciálne dokumenty* – **177 667 k. j. (29,21 % z celkového fondu)**, index **89**,
z toho: - *audiovizuálne dokumenty* – **710 k. j. (0,11 % z celkového fondu)**, index **103**,
- *elektronické dokumenty* – **2 165 k. j. (0,35 % z celkového fondu)**, index **70**,
- *mikroformy* - **0 k. j. (0 % z celkového fondu)**, index **0**.

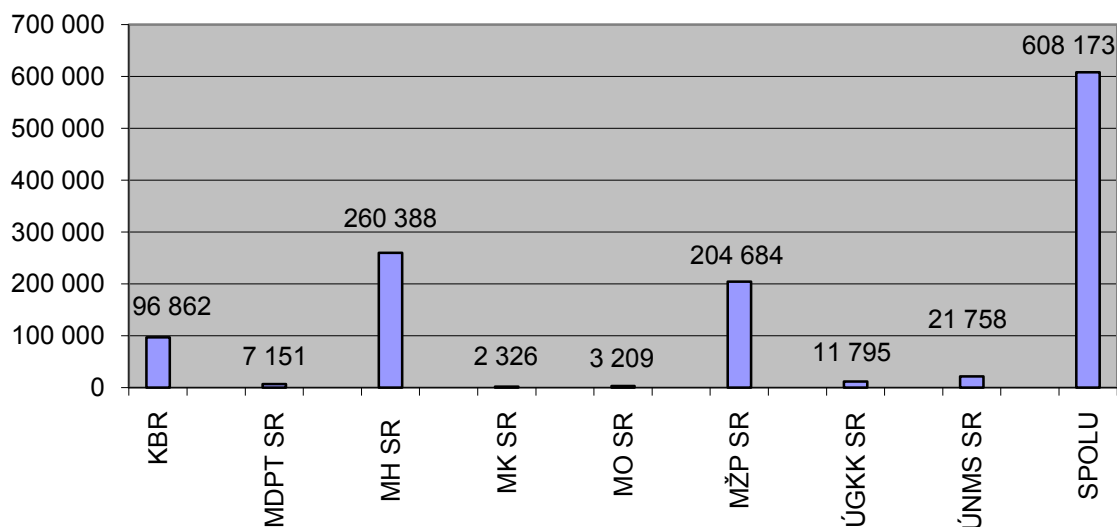
Priemerný knižničný fond pripadajúci na 1 TK/IS bol 20 272,4 k. j. , čím bol o 844,1 k. j. vyšší oproti roku 2007 a až o 1 989,1 vyšší ako v roku 2006, pričom pri TK/IS vykazujúcich za rok 2006 bol o 594 k. j. nižší ako v roku 2005. Počet kníh a zviazaných periodík

v knižničných fondoch TK/IS opäť medziročne stúpol o 3,18 %, kým v roku 2007 stúpol už o 0,7 % . Fond špeciálnych dokumentov ako celok klesol o 3,19 %, pričom už v roku 2007 klesol o 0,5 %. Z tohto fondu fond audiovizuálnych dokumentov tiež klesol o 0,01 %, v roku 2007 o 0,03 % a pokles zaznamenal aj fond elektronických dokumentov, a to o 0,08 %, ktorý v roku 2007 oproti predchádzajúcemu roku stúpol o 0,6 % a tri roky po sebe zvyšoval svoj počet oproti predošlému roku.

Aj keď v celoštátnom výkaze sa vyžaduje vykazovanie mikroforiem, my už niekoľko rokov konštatujeme, že v TK/IS sa tento druh dokumentov nenachádza.

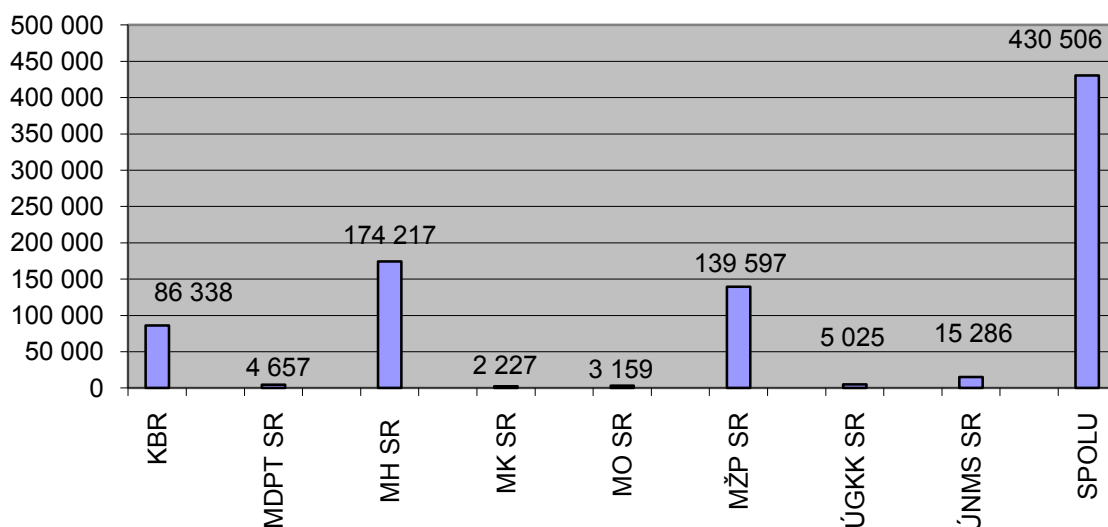
Knižničný fond – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 1)

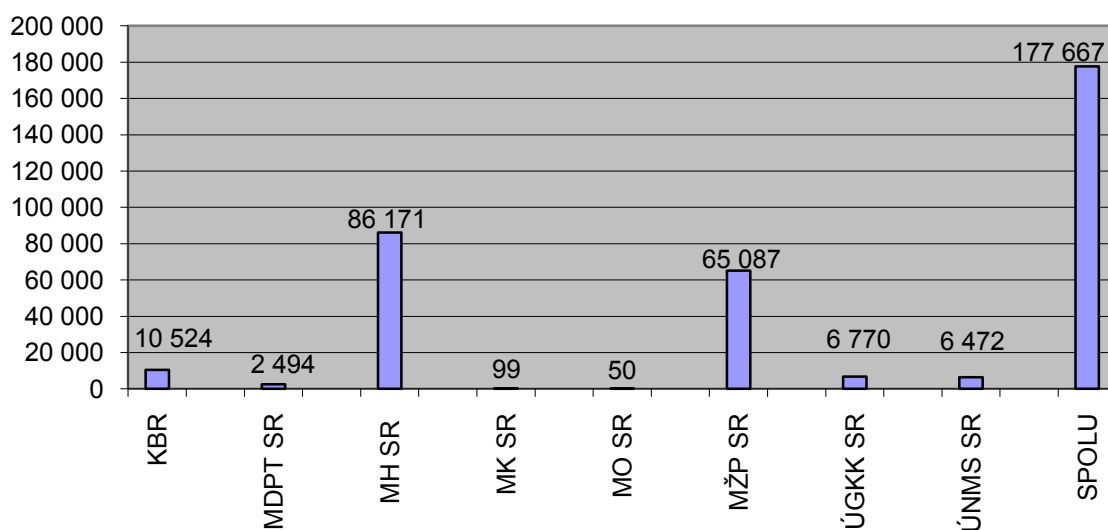
Knihy a zviazané periodiká - podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 2)

Špeciálne dokumenty – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 3)

TK/IS odoberali v roku 2008 **1 771 titulov periodík**, index **103**,

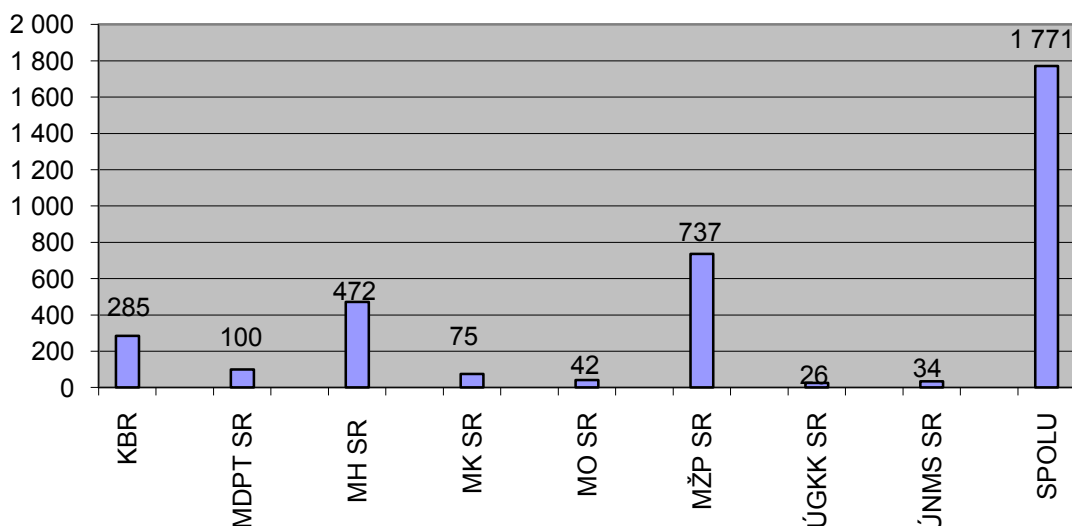
z toho: - *domácich* – **794 titulov**, index **96**,

- *zahraničných* – **977 titulov**, index **104**.

Kým od roku 2005 mal odber periodík v TK/IS zostupnú úroveň, v roku 2007 sa situácia zlepšila a počet odobieraných periodík sa v priemere zvyšuje. Počet odobieraných domácich periodík do roku 2007 medziročne klesal, no v roku 2008 mierne stúpol (index + 6). Nepoznačil však zvýšenie počtu odobieraných zahraničných periodík, pri ktorých medziročný index sa medzi rokmi už po druhýkrát zvýšil až o +12. Podobný stúpajúci trend odberu zahraničných periodík bol zaznamenaný v rokoch 2004 a 2005, kedy odber zahraničných periodík podstatne prevyšoval odber domácich, čo pravdepodobne súviselo so vstupom našej republiky do Európskej únie. V súčasnosti išlo možno o podobnú tendenciu súvisiacu s blížiacim sa zavedením Eura.

Tituly odobieraných periodík celkom – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 4)

DOPLŇOVANIE KNIŽNIČNÝCH FONDŮV

Ročný prírastok činil 5 716 k. j., index 65,

z toho: - *audiovizuálne dokumenty* – 232 k. j., index 211,

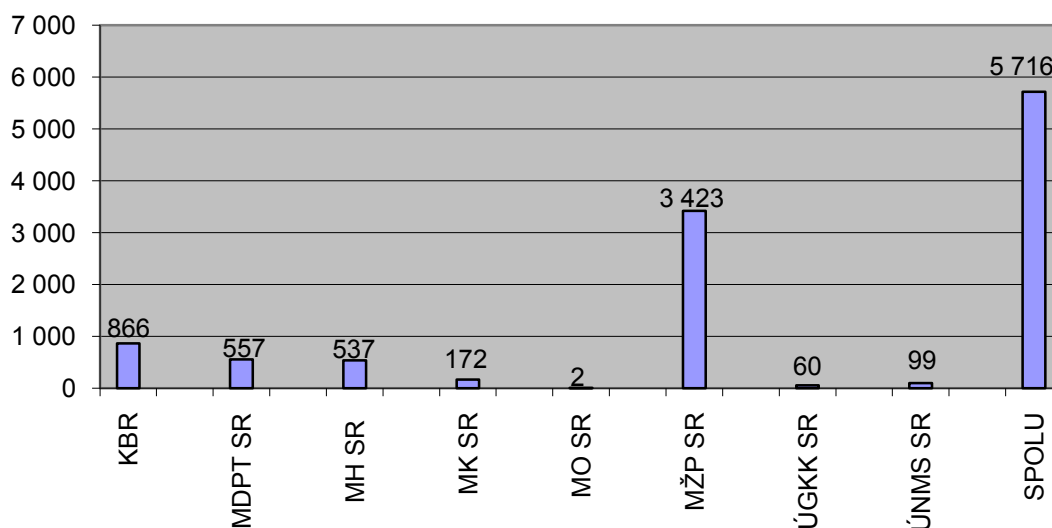
- *elektronické dokumenty* – 302 k. j., index 97.

Priemerný ročný prírastok za rok 2008 bol 197,1 oproti 300,5 v roku 2007.

Kým od roku 2005 dochádzalo k postupnému nárastu priemerného ročného prírastku, v roku 2008 náhle prudko poklesol (v rámci indexu medziročne o - 48). Medziročne sa výrazne zvyšoval priemerný prírastok audiovizuálnych dokumentov, naopak, priemerný prírastok elektronických dokumentov za 2 predošlé roky zaznamenával pokles.

Ročný prírastok k. j. – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 5)

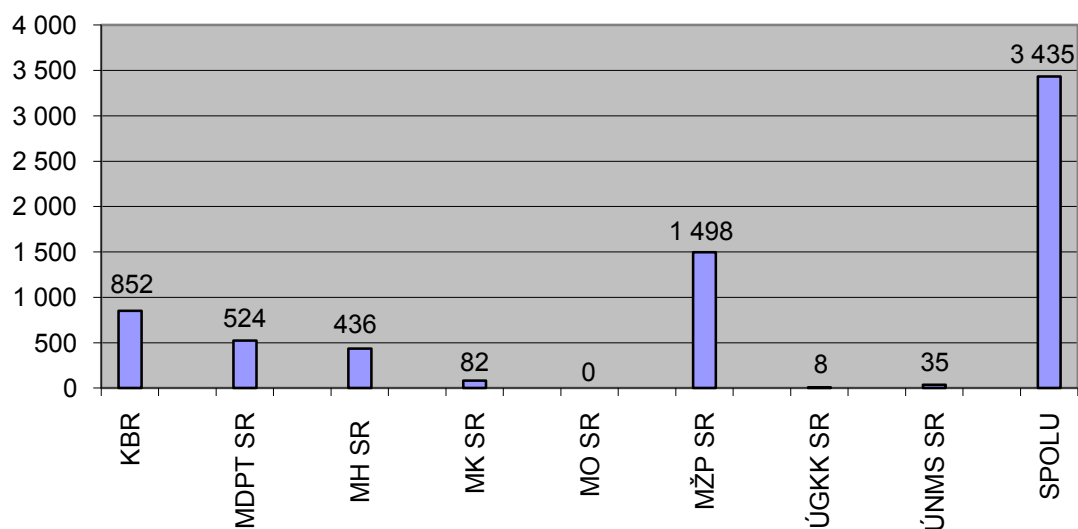

Celkový prírastok bol získaný:

- *kúpou* – 3 435 k. j. (60,09 % z celkového prírastku), index 55,
- *povinným výtlačkom* – 49 k. j. (0,8 % celkového prírastku), index 102,
- *darom a vlastnou produkciou* – 1 412 k. j. (24,7 % z celkového prírastku), index 140,
- *výmenou* – 799 k. j. (13,97 % z celkového prírastku), index 132,
- *bezodplatným prevodom* – 21 k. j. (0,36 % z celkového prírastku), index 161.

Podľa percentuálneho vyjadrenia podielov ostáva poradie získania celkového prírastku podľa jednotlivých spôsobov nadobudnutia od roku 2003 takmer rovnaké. Na prvom mieste ostáva s výraznou prevahou kúpa, ktorou sa v roku 2007 získali až tri štvrtiny prírastku, no v roku 2008 už o 15 % menej k. j., druhé miesto, po ročnej prestávke, keď sa naň výnimočne dostalo dopĺňovanie výmenou, si opäť obhájil spôsob dopĺňovania prostredníctvom daru a vlastnej produkcie firiem a výmena sa dostala na svoje stabilné tretie miesto. Dopĺňovanie prostredníctvom bezodplatného prevodu, ktoré sa v roku 2005 výnimočne umiestnilo na 3. mieste, už tretí rok obsadilo svoje stabilné štvrté miesto, hoci sa počet k. j. nadobudnutých touto formou zvýšil. Povinný výtlačok na piatom mieste ostáva skôr výnimočným spôsobom dopĺňovania v TK/IS, hoci v percentuálnom i indexovom vyjadrení oproti minulému roku vzrástol. Celkovo možno povedať, že všetky spôsoby dopĺňovania mierne vzrástli na úkor dopĺňovania kúpou, alebo, že nakoľko nebolo možné dostatočne nadobúdať kúpou, posilnili sa ostatné spôsoby dopĺňovania.

Ročný prírastok k. j. kúpou – podľa rezortov
Priemer na 1 TK/IS (graf č. 6)

ÚBYTOK KNIŽNIČNÝCH FONDŮV

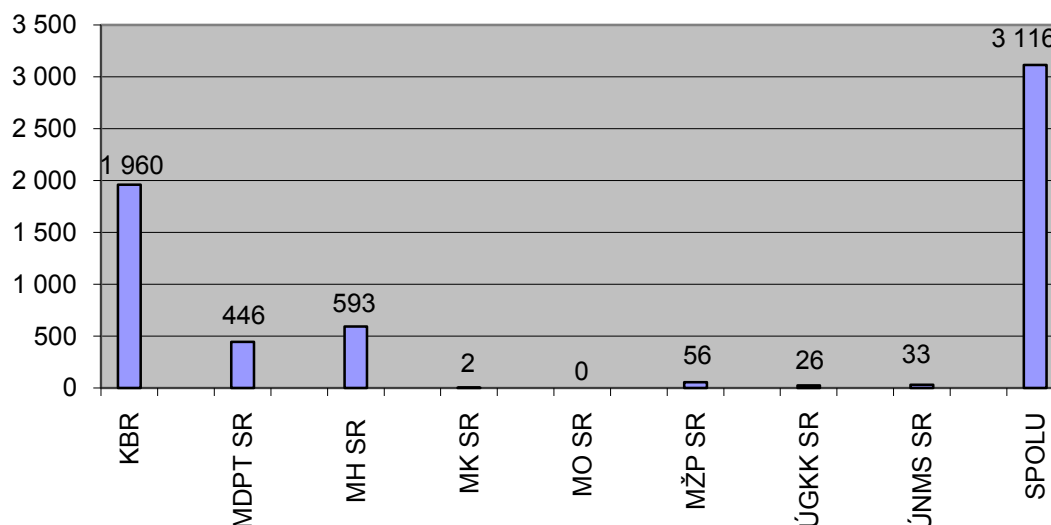
Z knižničných fondov fungujúcich TK/IS v roku 2008 **ubudlo 3 116 k. j.**, index **40** (o 34 menší ako v predošlom roku).

Po mnohých rokoch, exaktne od roku 2004, odkedy tento pomer zaznamenávame, **celkový prírastok prevýšil úbytok o 2 600 k. j.**, hoci **priemerný prírastok v roku 2008 bol ešte stále o 25,5 nižší ako úbytok**. Celkový úbytok bol o **9 055 k. j.** nižší ako v roku 2007, pričom priemerný úbytok na 1 TK/IS sa oproti roku 2007 znížil o **330,6 k. j.** a celkový prírastok predstavoval až **183 % úbytku**, kým v roku 2007 predstavoval len 79 % úbytku, v roku 2006 prírastok činil len 62 % úbytku, v roku 2005 len 58 % a v roku 2004 dokonca len 46 % úbytku.

Pomer prírastku na celkovom stave knižničného fondu bol však najnižší za posledné roky, a to len 0,9 %, kým v roku 2007 bol ešte 1,4 % a v rokoch 2006 a 2005 bol aspoň 1,3 %. **Pomer úbytku na celkovom stave knižničného fondu klesol v roku 2008 na 0,5 %**, kým v roku 2007 bol až 1,84 %, v roku 2006 bol 2,08 % a v roku 2005 až 2,3 %. Z uvedeného možno usudzovať, že firemné knižnice v predošlých rokoch už výrazne zrevidovali svoje knižničné fondy a ponechali si naozaj len najpotrebnejšie informačné pramene, preto z nich už v posledných rokoch niet veľmi čo vyradovať. Zároveň sa však klesajúce úbytky z rôznych príčin nahrádzajú tiež čoraz viac klesajúcimi prírastkami, na čo poukazuje aj nasledujúci graf.

Úbytok k. j. – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 7)

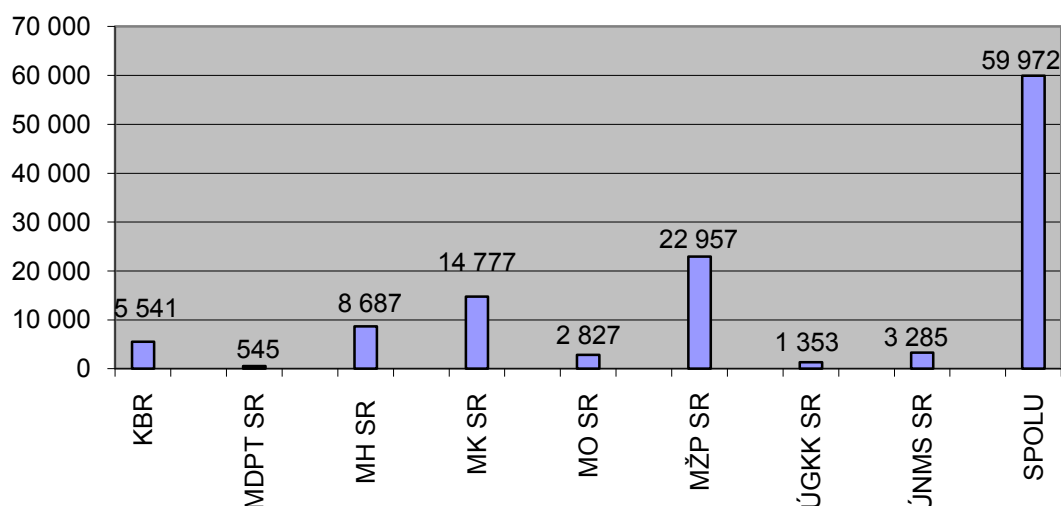
VÝPOŽIČKY - SLUŽBY - POUŽÍVATELIA

Za rok 2008 vykázalo 30 fungujúcich TK/IS **spolu len 59 972 výpožičiek**, index **96**.

Na porovnanie v roku 2007 34 TK/IS vypožičalo 70 472 výpožičiek pri medziročnom indexe 95, v roku 2006 43 TK/IS vypožičalo 93 395 výpožičiek a medziročný index k roku 2007 bol 95. Aj keď medziročný index bol o 1 jednotku vyšší, napriek tomu v roku 2008 **1 TK/IS vypožičala ročne priemerne len 1 999 výpožičiek**, čo je **najmenej za posledných šesť rokov** – v roku 2007 to bolo ešte priemerne 2 073, v roku 2006 2 172, v roku 2005 3 037, v roku 2004 2 746, v roku 2003 2 469 výpožičiek v 1 TK/IS.

Výpožičky spolu – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 8)

Z toho tvorili **absenčné i prezenčné výpožičky**:

- *kníh* – **25 300 k. j.**, index **106**,
- *periodík* – **30 913 k. j.**, index **98**,
- *špeciálnych dokumentov* – **3 759 k. j.**, index **106**.

Pri výpožičkách uvádzaných dokumentov v roku 2008 všetky indexy mali, podobne ako v roku 2007, hodnoty vyššie ako v predošlom roku, no kým v roku 2007 ani jeden z indexov neprekročil **hranicu 100**, čo by znamenalo prekročenie priemerných hodnôt z roku 2004, v roku 2008 túto hranicu **prekročili priemerné hodnoty výpožičiek kníh a rovnako aj priemerné hodnoty výpožičiek špeciálnych dokumentov.**

Absenčné výpožičky s počtom **40 842 k. j.** predstavovali **68 %** všetkých výpožičiek (v roku 2007 77 %, v roku 2006 86 %, v roku 2005 až 89 %), **prezenčné výpožičky** s počtom **19 130** zvyšných **32 %**.

Prostredníctvom **MVS** bolo vypožičaných spolu **265 k. j.** (z knižnice i pre knižnicu), z čoho činila:

- *pasívna MVS (iným knižniciam)* – **197 k. j.**, index **136**,
- *aktívna MVS (z iných knižníc)* – **68 k. j.**, index **85**.

Prostredníctvom **MMVS** bolo vypožičaných spolu **87 k. j.**, z čoho činila:

- *pasívna MMVS (iným knižniciam)* – **87 k. j.**, index **119**,
- *aktívna MMVS (z iných knižníc)* – **0 k. j.**, index **0**.

Kým v rokoch 2005 a 2006 bola aktívna MVS najpoužívanjšou službou, prostredníctvom ktorej si TK/IS požičiavali informačné pramene z iných tuzemských knižníc, **od roku 2007 a najmä v roku 2008 ju výrazne prevýšila pasívna MVS, teda požičiavanie svojich informačných zdrojov iným tuzemským knižniciam.** Zároveň platí konštatovanie o **výraznom náraste pasívnej MMVS**, ktorá už v roku 2006 oproti roku 2005 viac ako **štvornásobne vzrástla.** Znamenalo to, že naše TK/IS na požiadanie požičiavali svoje informačné zdroje oveľa viac ako pred pár rokmi do zahraničia.

Priemerný **počet výpožičiek na 1 používateľa TK/IS sa opäť mierne zvýšil. a to z 8,4** výpožičky v roku 2006 a **9,8** výpožičky v roku 2007 **na 10,06** výpožičky v roku 2008, čím síce ešte stále nedosiahol hodnotu 12,6 výpožičky z roku 2005, ale **prevýšil hodnotu 9** výpožičiek na 1 TK/IS z rokov 2004 a 2003.

Index obratovosti knižničného fondu, vypovedajúci o jeho využívanosti používateľmi, daný pomerom počtu výpožičiek k počtu zväzkov k. j. v knižničnom fonde, predstavoval v roku 2008 **takmer 9,9 % využitie knižničného fondu**, kým v roku 2007 to bolo 10,6 %. 2006 11,8 % , v roku 2005 16 % , ale v rokoch 2004 a 2003 po 13 %.

Uvedené čísla naznačujú, že, napriek miernemu zvýšeniu počtu výpožičiek na 1 používateľa, **index obratovosti knižničného fondu - teda jeho využívanosti používateľmi – v priebehu posledných piatich rokov stabilne klesá.**

Okrem vyššie spomínaných, poskytovali TK/IS v rámci **služieb aj spracovanie bibliografií a rešerší a bibliografické a faktografické informácie.**

Tri TK/IS, rovnako ako v roku 2007 a 2006, (v roku 2005 len jedna) vypracúvali v rámci **expertných činností** technicko-ekonomické štúdie a analýzy rozborov a zabezpečovali správu registratúry.

V roku 2008 vypracovalo 7 TK/IS **213 rešerší**, z toho 4 TK/IS **134 automatizovaných (63 %)**, 3 TK/IS zostavilo **7 bibliografií**, z toho 2 TK/IS **6 bibliografií automatizovaných (86 %)**. **Tým minuloročné najvyššie čísla za posledné štyri roky ostávajú už iba spomienkou na lepšie časy a popierajú minuloročné tvrdenie o čoraz väčšom podiele informácií**

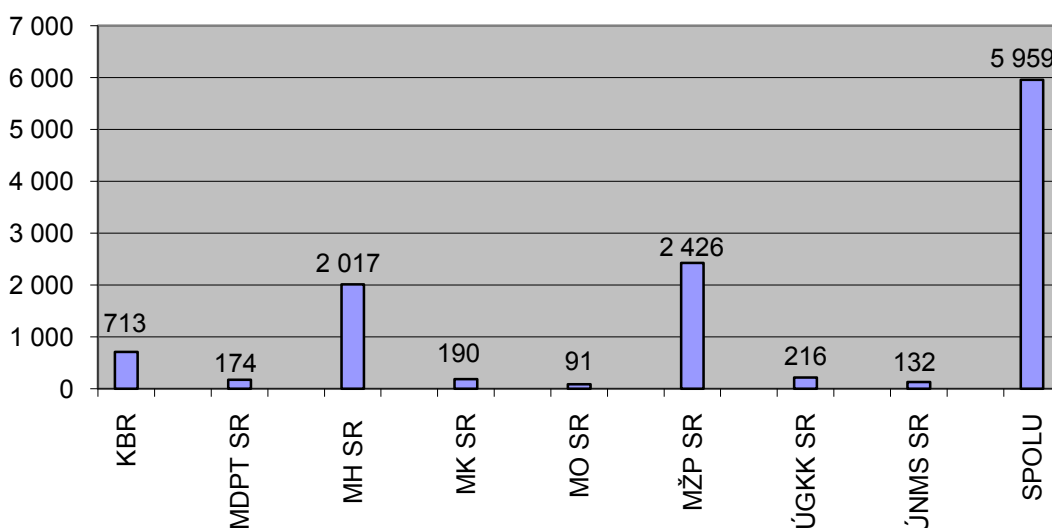
získavaných z databáz a narastajúcom využívaní výpočtovej techniky na získavanie znalostných informácií.

Preklady interne vyhotovovali, alebo pre svojich zamestnancov dávali **externe** vyhotovovať v roku 2008 **už len 3 TK/IS – 10 %**, v roku 2007 ešte 7 TK/IS - 20 %, v roku 2006 len 6 TK/IS – 14 %, v roku 2005 7 TK/IS – 18 %, v roku 2004 10 TK/IS – 23 % z danej ročnej vzorky.

Za rok 2008 vykázalo 30 fungujúcich TK/IS **5 959 registrovaných používateľov**, index **94** a rovnako všetkých 30 TK/IS vykázalo aj **návštevníkov**, a to v počte **15 604**, index **98**. Medziročne sa index registrovaných používateľov zvýšil o +12, index návštevníkov až o +16. Priemerný počet registrovaných používateľov i návštevníkov vo všetkých rezortoch pripadajúci na 1 TK/IS však medziročne mierne klesol.

Registrovaní používatelia – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/I (graf č. 9)

V súvislosti s **priestorovým vybavením celkovú plochu knižnice** vykázalo v roku 2008 30 TK/IS –100 %, kým v roku 2007 len 97 % TK/IS, v rokoch 2006 až 2004 len 95 %, ale v roku 2003 tiež až 98 %. **Súhrnná výmera všetkých priestorov pre knižnice** bola v roku 2008 **4 078,2 m²**, čo predstavuje 135,94 m² pre každú z 30 fungujúcich knižníc, index **110**. V roku 2007 pripadalo na 1 TK/IS 123,2 m², v roku 2006 107,7 m² v roku 2005 110,56 m², v roku 2004 106,38 m². Z uvedeného vyplýva, že rozloha priestorov, slúžiacich knižniciam sa medziročne zväčšuje.

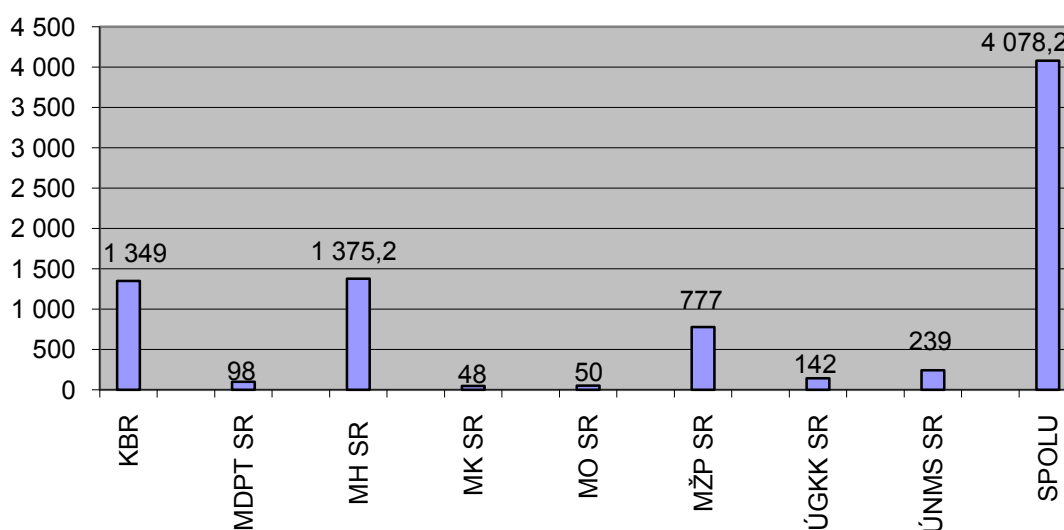
Používateľom bola z tejto výmery **k dispozícii plocha 2 123,2 m²** v 28 TK/IS, čo reprezentuje 93 %, v roku 2007-85 %, v roku 2006 88 %, v roku 2005 82 % z celej vzorky, v roku 2004 86%, v roku 2003 až 94 %. **V priebehu rokov väčšina TK/IS vykazuje, že disponuje priestormi pre používateľov.**

Priemerná plocha určená pre používateľov je 75,82 m², index **102**. V roku 2007 bola táto plocha 74,14 m², v roku 2006 61,75 m², v roku 2005 62,6 m², no v roku 2004 len 59,73 m². **V doterajšom prehľade TK/IS, ktoré dávajú k dispozícii priestory pre používateľov, z roka na rok zlepšujú priestorové podmienky pre ich kontakt s informačnými zdrojmi.**

Študovne a čítárne malo v roku 2008 **25 TK/IS (83 %)** zo vzorky fungujúcich knižníc. Tu došlo od roku 2007 k prelomu jednoznačne klesajúceho trendu: 2007 – 73 %, 2006 – 54 %, 2005 – 59 %, 2004 – 64 %, 2003 – 69 %. **Počet študovní a čítární v roku 2008 bol 27 s priemerne 10,7 miestami pre používateľov**, v roku 2007 bol 27 s priemerne 10,3 miestami pre používateľov, čo je priemerne o 1,1 miesto menej ako v roku 2006, kým v roku 2006 to bolo o 0,2 miesta viac ako v roku 2005 a o 1,2 miesta viac ako v rokoch 2004 a 2003. Paradoxný jav, keď počet študovní a čítární v predchádzajúcich rokoch vykazoval neustále klesajúci počet, ale v tých, ktoré ich vykazovali počet miest na študovanie a čítanie, mierne pribúdali, bol v roku 2007 zvrátený na opačnú tendenciu - **viac TK/IS vytvára pre svojich používateľov priestory využiteľné ako študovne alebo čítárne**.

Celková plocha knižnice – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 10)

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

- počet osobných PC – **50**, index **94**, na 1 TK/IS pripadali v roku 2008 **priemerne 2 PC**, obdobne ako v predošlých 5 rokoch,
 - z toho prístupných pre používateľov – **11**, index **98**,
 - počet PC s pripojením na internet – **48**, index **99**,
 - z toho prístupných pre používateľov – **11**, index **102**.

Z predošlého prehľadu možno usudzovať, že každá knižnica tohtoročnej vzorky má k dispozícii priemerne takmer 2 počítače, **počet počítačov prístupných používateľom**, počet počítačov s pripojením na internet a z nich aj podiel s pripojením na internet určených používateľom vo vzorke 30 fungujúcich knižníc v roku 2008 je v reálnych číslach i v prepočte na 1 TK/IS **nižší ako v roku 2007**.

Vlastnú www stránku má 5 TK/IS – len 16 % zo vzorky roku 2008. V predošlých rokoch, keď sa ako www-stránka počítali aspoň informácie o existencii a ponukách knižnice na www-stránke materskej organizácie, tento údaj uviedlo podstatne viac TK/IS. V roku 2007 ju vykázalo 9 TK/IS – 26 %, v roku 2006 35 TK/IS – 81 %, v roku 2005 ju malo len 54 %, no v roku 2004 ju uviedlo až 82 % TK/IS.

V roku 2007 pridaný nový údaj **počet návštev www-stránky vyplnili** v roku 2008 **len 4 TK/IS** (16 %) **spolu s 5 230 vstupmi** na ich www-stránky, čo pre 1TK/IS **priemerne znamenalo 1 307,5 vstupov ročne a 5 vstupov denne v pracovných dňoch**. V roku 2007 bola situácia obdobná keď 3 TK/IS zaznamenali 4 145 vstupov na ich www-stránky, na 1 TK/IS sa priemerne zaznamenalo 1 381 vstupov ročne, čo v prepočítaní vychádza na 5 vstupov denne.

Automatizovaný knižnično-informačný systém (AKIS) používa 21 TK/IS (70 %), v roku 2007 to bolo tiež 70 %, v roku 2006 ho uviedlo 63 %, v roku 2005 to bolo 56 %, v roku 2004 – 61 %, ale v roku 2003 až 67 % z danej ročnej vzorky. **Jedenásť z 21 TK/IS (52 %) používa, podobne ako v predošlých rokoch (54 %), ešte stále najrozšírenejší systém Micro CDS/ISIS a jeho aplikácie.**

- ❑ **Micro CDS/ISIS a jeho aplikácie** – 11 používateľov
- ❑ **ADVANCED RAPID LIBRARY** – 2 používatelia
- ❑ **CLAVIUS** – 1 používateľ
- ❑ **DAWINCI** – 1 používateľ
- ❑ **LIBRIS** – 1 používateľ
- ❑ **TSeries** – 1 používateľ
- ❑ **vlastný AKIS** – 4 používatelia

Rôzne agendy a evidencie namiesto AKIS používajú 2 TK/IS a vôbec žiadny AKIS nemá 7 TK/IS.

Vlastné elektronické databázy (DB) budovalo v roku 2008 **6 TK/IS (20 %)**, v roku 2007 – 29 %, v roku 2006 - 21 %, 2005 – 26 %, 2004 – 16 %, 2003 – 17 %. Z prehľadu vidno, že v priebehu rokov niekedy menej, inokedy o čosi viac ako pätina fungujúcich TK/IS budovala vlastné databázy korešpondujúce s odborným zameraním firmy alebo odvetvia, v ktorom TK/IS pôsobili.

K najvýznamnejším vlastným elektronickým DB aj v roku 2008 patrili:

- **ADIS CELPA**, budovaná vo VÚPC, a. s. (Výskumnom ústave papiera a celulózy), Bratislava,
- **PLAST** vo VÚSAPL, a. s. (Výskumnom ústave spracovania a aplikácie plastických látok), Nitra,
- **VODA-AQUA - články** vo VÚVH (Výskumnom ústave vodného hospodárstva), Bratislava.
-

Tieto databázy už dlhoročne využívajú aj ďalšie obdobne zamerané firmy a ich špeciálne TK/IS na Slovensku.

Medzi najčastejšie využívané informačné zdroje a databázy domáce/zahraničné možno zaradiť DB:

- ◆ ADIS CELPA,
- ◆ AGROKATALÓG,
- ◆ BRITISH PHARMACOPOEIA,
- ◆ COMPENDEX,
- ◆ EBSCO,
- ◆ EUROPEAN PHARMACOPOEIA,
- ◆ EZB,
- ◆ ICIS NEWS,
- ◆ MARTINDALE,

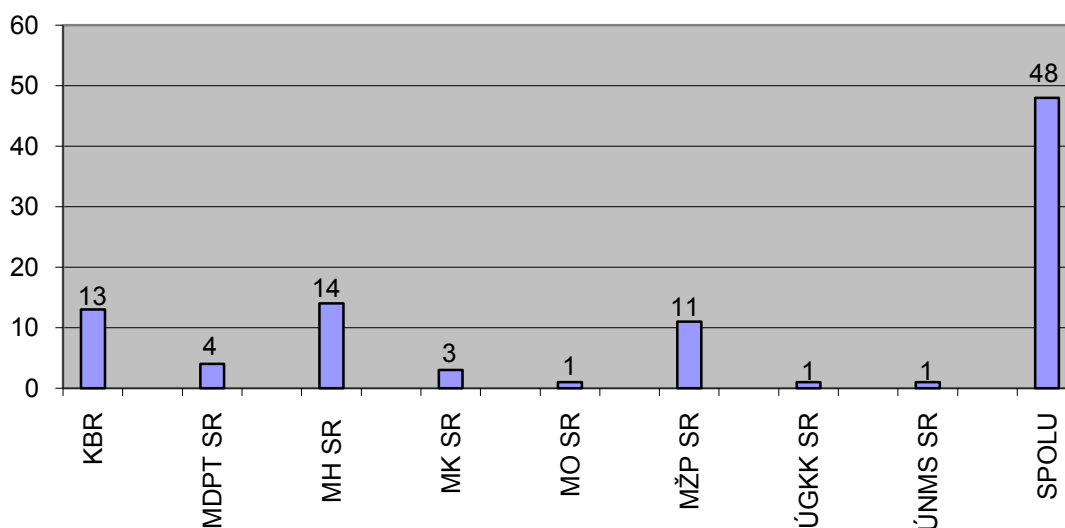
- ◆ PETROGUIDE,
- ◆ PHARMACOPEAL FORUM
- ◆ PIRA,
- ◆ THOMSON DIALOG DATA STAR,

Vstup do domácich a zahraničných databázových centier uviedli len 3 TK/IS (10 %), čo, v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi: 2007 – 15 %, 2006 – 9 %, 2005 – 13 %, 2004 – 14 %, 2003 – 23 %, predstavuje nie zastavenie, ale skôr návrat ku klesajúcej tendencii.

- **Využívanie elektronickej pošty: 30 TK/IS (100 %)**, v roku 2007 – 100 %, v roku 2006 – 95 %, roku 2005 – 97 %, v rokoch 2004 a 2003 len 89 %.
- **Prístup do internetu: 30 TK/IS (100 %)**, v roku 2007 - 85 %, v roku 2006 - 98 %, 2005 – 97 %, 2004 – 77 %, 2003 – 71 %.
- **Využívanie intranetu: 21 TK/IS (70 %)**, v roku 2007 – 70 %, v roku 2006 - 58 %, 2005 – 64 %, 2004 – 52 %, 2003 – 44 %.
- **Využívanie extranetu: 5 TK/IS (17 %)**, v roku 2007 – 12 %, v roku 2006 – 9 %, 2005 – 10 %, 2004 – 9 %, 2003 len 2 %.

Počet PC s pripojením na internet – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 11)

Z A M E S T N A N C I

V roku 2008 v **30** fungujúcich TK/IS pracovalo spolu **42** zamestnancov (fyzický stav) index **107**, v roku 2007 index 104, v roku 2006 index 83, v roku 2005 index 88, v roku 2004 index 99. **V prepočte na plný 8-hodinový úväzok to predstavovalo 26,14 zamestnancov**, index **113** (v roku 2007 index 79, v roku 2006 index 73, v roku 2005 index 88, v roku 2004 index 102), z toho **0,6 mužov a 25,54 žien**.

Z horeuvedeného počtu všetkých zamestnancov TK/IS **39 zamestnancov (fyzický stav)**, vykonávalo **knihovnicke činnosti**, index **111** (v roku 2007 index 100, v roku 2006 index 88,

v roku 2005 index 99, v roku 2004 index 92), v prepočte **na plný 8-hodinový úväzok ich bolo 24,07**, index **80** (v roku 2006 index 75, v roku 2005 index 88, v roku 2004 index 96). Z tohto počtu bolo **0,6 mužov a 23,47 žien**.

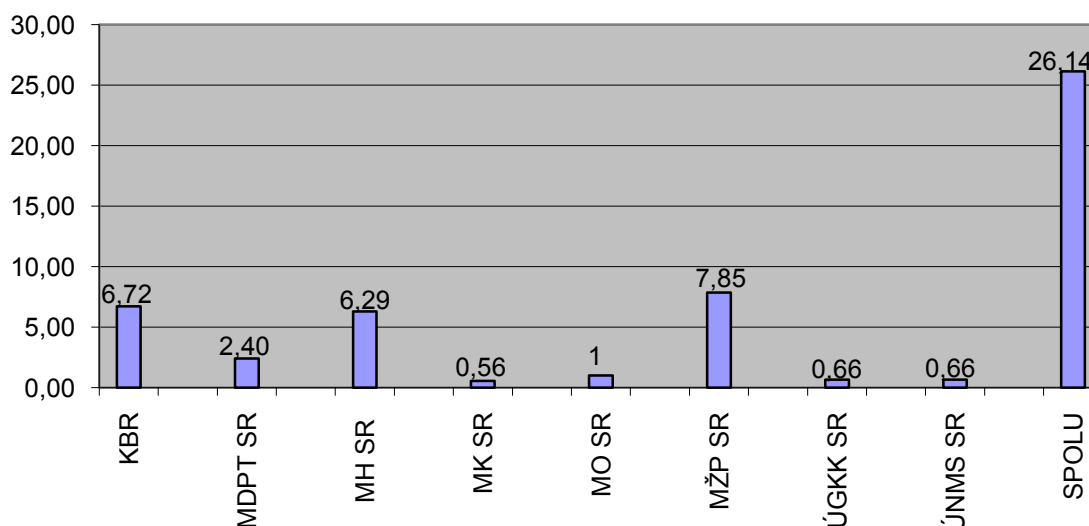
Počet zamestnancov vykonávajúcich knihovnicke činnosti s vysokoškolským vzdelaním (fyzický stav) bol 9, index **110** (v roku 2007 index 111, v roku 2006 index 90, v roku 2005 index 96, v roku 2004 index 95). **V prepočte na plný 8-hodinový úväzok ich bolo 7,07**, index **128** (v roku 2007 index 120, v roku 2006 index 77, v roku 2005 index 97, v roku 2004 index 96), z nich bolo **0 mužov a 7,07 žien**.

Aj pri prieskume TK/IS za rok 2008 musíme so smútkom opäť konštatovať, že aj počet zamestnancov knižníc aj počet tých, ktorí v nich vykonávajú knihovnicke činnosti, nehovoriac už o odborných zamestnancoch s vysokoškolským vzdelaním, sa z roka na rok čoraz viac znižuje. Pri tomto konštatovaní bol rok 2008 trochu výnimočný, pretože zamestnanci, ktorí boli oproti roku 2007 v 5 prípadoch vymenení na poste vedúceho, boli v troch prípadoch vymenení za vedúcich s rovnakým a v dvoch za vedúcich s vyšším vzdelaním.

V 22 prípadoch bolo v TK/IS **otvorené v tom istom rozsahu ako v roku 2007**, často po dohode s osadenstvami podniku alebo na požiadanie, v siedmych prípadoch boli výpožičné hodiny v rámci týždňa kratšie ako v roku 2007, v jednom dlhšie. **Problém kumulovania funkcií v slovenských TK/IS a tiež veľmi nízkych pracovných úväzkov pre tieto knižnice je dlhoročne spomínaným problémom**. Kým v roku 2004 pracovalo v 1 TK/IS na plný 8-hodinový úväzok priemerne 1,6 zamestnanca, v roku 2005 1,4 zamestnanca a v roku 2006 pracoval v 1 TK/IS priemerne stále ešte aspoň 1 zamestnanec, **v roku 2007 sa táto už aj tak varujúca hodnota dostala pod hranicu 1 zamestnanca na hodnotu priemerne 0,82 zamestnanca pre 1 TK/IS.**, čo už malo likvidačný charakter. **V roku 2008 sa síce mierne zvýšila na priemerne 0,87 zamestnanca, ale ostala pod hranicou 1 zamestnanca, čo je stále alarmujúci stav.**

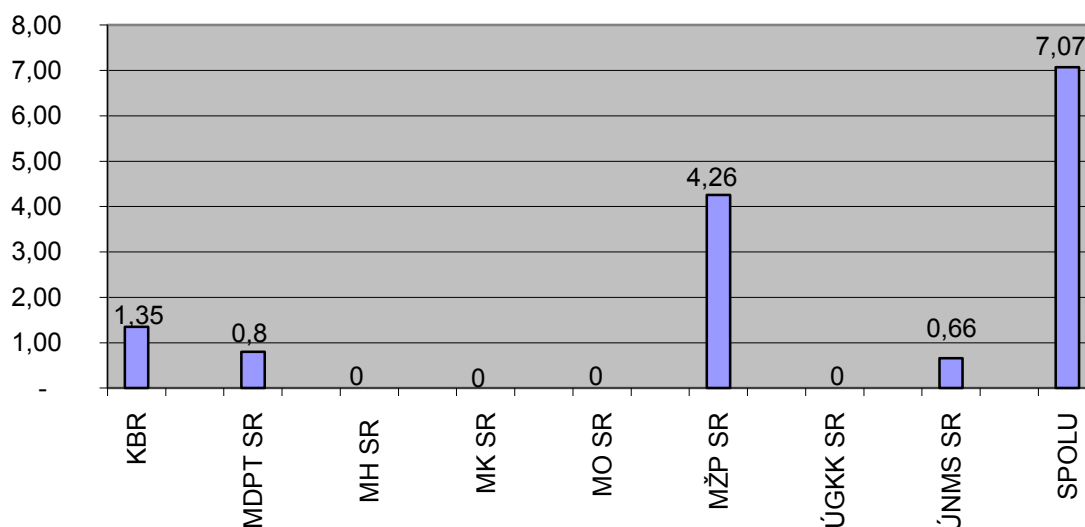
Zamestnanci knižnice (prepočítaný stav) – podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 12)

Zamestnanci knižnice s vysokoškolským vzdelaním (prepočítaný stav) - podľa rezortov

Priemer na 1 TK/IS (graf č. 13)

ZÁV E R

Analýzovaná vzorka 30 fungujúcich TK/IS bola oproti roku 2007 zoštíhlená o 4 špeciálne knižnice a naďalej prejavuje rozporuplné príznaky. Ešte v nej mierne stúpol priemerný knižničný fond, ale priemerný ročný prírastok na 1 TK/IS sa znížil oproti predošlému roku o viac ako tretinu, znížil sa i celkový odber periodík, i odber zahraničných periodík, ktorých odber do konca roka 2007 stúpil. Ešte viac sa znížil celkový i priemerný úbytok na 1 TK/IS, pretože pravdepodobne už niet čo vyradovať. V knižniciach ostali azda už len najpotrebnejšie a najoperatívnejšie knižničné fondy. Varovným signálom ostáva v priebehu posledných šiestich rokov pozorované sústavné medziročné znižovanie počtu výpožičiek. To potvrdzuje aj najväčšie zníženie obratovosti knižničného fondu za posledných šesť rokov. TK/IS registrujú čoraz menej používateľov i návštevníkov. A aj keď ešte s vypätím všetkých síl poskytujú zo zotrvačnosti základné a niektoré aj nadstavbové a zopár dokonca i expertné knižničné služby, pri mierne sa zlepšujúcom priestorovom vybavení pre knihovníkov i používateľov a s použitím automatizovaných knižnično-informačných systémov, takmer v troch štvrtinách z nich a pri využívaní ďalších informačných technológií, nemôžu úspešne fungovať bez dostatočného počtu zamestnancov. Dlhodobý trend je nastavený na ich sústavné znižovanie redukovaním počtov zamestnancov alebo kumuláciou ich funkcií so zameraním diametrálne odlišným od knižničnej práce. Tušíme kam špeciálne technické knižnice tento trend dovedie. Bude zaujímavé pozorovať, či sa knižniciam viac oplatí využívať služby outsourcingu, niekedy poskytované aj bývalými zamestnankyňami, v súčasnosti už živonostníčkami, pracujúcimi za úplatu, alebo či osadenstvá knižníc sú tak informaticky gramotné a tak časovo disponované, že si môžu a vedia potrebné informácie vyhľadávať a zabezpečiť sami. V tom prípade sa iste budú schopné dozvedieť o projektoch typu „Vytvorenie siete s informačným prepojením vedeckých, akademických a špeciálnych knižníc vrátane ich modernizácie“, ktorý zastrešuje Slovenská národná knižnica v Martine a je kofinancovaný zo štrukturálnych fondov Európskeho Sektorového operačného programu Priemysel a služby a ponúka vstupy do elektronických informačných zdrojov širokého spektra zamerania. Pomáha tak sprístupňovať informácie pre inovácie, ktoré potrebujú aj špecializované technické knižnice a informačné strediská.